

עין משפט ונר מצוה

רפד א ב ג מ"י פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הל' יד טו טז טזש"ע י"ד ס"י פד סעף ד:

רפה ד ה ו מ"י שס הלכה י' ועיין בהשגות ובמ"מ טזש"ע שס סעף טז:

רבינו גרשום

קישות שהתליע באביה. כלומר במחובר (כלומר) כל זמן שהוא עומד על האילן אסור דאמרי: מן הארץ שרץ לקישות: שבכלוסין. מיני קישות: מאי לאו אידי ואידי בפרי. הא דאיתלע פירא גופיה אפריא נבלא ומקום רביתא היג: ולא קשיא. הא דאיתלע פירא גופיה מותר הא דאיתלע אילנא גופיה אסור: פירשה ומתה כלומר התולעת שבפרי פירשה ממקום רביתה ולא שרצה ומתה מהו מי אמרי' כיון דלא הא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון שפירשה מקצתה אסור: לאורי העולם מהו. כלומר דלא שרצה על הארץ ושזריאה דלמא כיון דפירשה אסור: פירשה לגג תמרה מהו. לא שרצה על הארץ אלא לפרי עצמה פירשה: לגג גרעינתה מהו א). שרצה על הארץ: קוקיאני. תולעי הראש: אתא שחיט ושורא ליה גרסי'. כלומר לבהמה את לדרנן לא שריא: את החיפושית. מין שרץ: ר' יוסי בן דורמסקית [אומר] לויתן דג טהור כו': אבלע לי. דכוורי:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

^(א) נאחש דל"ל אי הוי כמו דשלה על הארץ או לא.

סו:

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתים. מכאן מדקדק ר"ת ורבינו נתנאל וריצ"א דאין הלכה כשמואל דאמר קישות שהתליעה באביה אסורה ובהלכות גדולות ובשאלמות ^(ב) דרב אחאי פוסק כשמואל מדאמר רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב הוגא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שרי אע"פ שהש"ס עושה כאן דיוק מן הכרייתא דלא כשמואל היינו לכאורה אצל לשמואל נמי יש ליישב ולפרש דתולעת שבעיקרי ויתים היינו שזיזתים בעודן מחוצרין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פוא"ש בלע"ז ומינלי שקורין שאווי"ס כשנמצאין בתוכן כגון יצחושין ובתחלת תולדות של יצחושין הקליפה משחרת מצוחן וכשמסירין הקליפה נשארים היצחושין תחתיה אין לאוסרן ולא מתמרי משום שרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשה וגם צקונטרס פי' לעיל גבי קישות שהתליעה באביה אסורה כיון דמהלכת בתולעת שרץ הקישות והיא מחוצרת צקרקע הויא כמהלכת על גבי צקרקע:

קוקיאני אסירי. פי' הקונטרס תולעים שצבדד ושזריאה וקשיא לר"ת דלאידך לישנא דשרי תקשי ליה מצרייתא דצמרון דואת נבלתם תשקצו לרבות דרניס שזבהמה אע"ג דמינה קא גדליי אלא אומר ר"ת דצדגיס איירי הכא והא דאמר כי גייס עייל ליה צאוקיא אשכחן צדגיס כי הא' גוונא צפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) דלמר רבה צר צר חנה חזינא ההוא כוורא דיתנה ועיילא ליה טיגא צאוקייה: **לָרַבּוֹת** דרניס שבבהמה. וא"ת ומיפוק ליה דאסירי מירי דהוי אשוחט הבהמה ומנא צה דמות יונה דאסירא ^(א) משום דליתיה לא צפרסה ולא צפרסות ויש לומר דשאני עוצר משום דמקרא דוכל בהמה אישתרי ולית ליה למשרי אלא היכא דאיכא פרסות דצקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אצל דרניס שזבהמה נצראין מן הצצר ענמה והוי אמרינן דחשיבי כצצר ולא דמי לחותך מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן (ספ.) מנאותה שלמה ולא חסרה אצל הכא לא נחסר דבר:

הדרן עלך אלו טרפות

אזכר מן הכי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן. ואע"ג דשיליל מותר בשחיטת אמו מכלל צבהמה תאכלו נפקא לן לקמן [ספ.] אצל א הכא צאיסוריייהו קיימי: **שילשול**. תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה: **חפושים**. אישקרבצ"ט: **נדל**. מאה רגלים קורין לו: **דג טהור הוא**. שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: **אפיקי מגנים**. חזק מגינים: **אלו קשקשים**. הסגורים ותוממים צו צדוחק: **תחטיו חדודי חרש**. חידודים של חרשים: **אלו סנפירים**. שחדודים וממתכין כחרסין ובהן הוא צוקע את המים בחודן שלא יעצבוהו צפריחתו. פשטיה דקרא לשון ^(א) מורי תחמיו חדודי חרס במקומו וחרורי שמש:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

אלו טרפות פרק שלישי חולין

באביה אסורה משום י^{השרץ} השרץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ **ל**להוציא את הזיזין שבערשים ואת היתושים שבכליםים ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השרוץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי ויתים ושבעיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא

גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתים ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פרשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו יתיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לתמרה מהו יתיקו אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי מאי טעמא מעלמא אתו מתקף לה רב אשי אי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי איכא דאמרי אמר רב שישא בריה דרב אידי קוקיאני שרו מאי טעמא מיניה גבלי אמר רב אשי פשיטא דאי מעלמא קא אתו לישתכחו דרך בית הריעי והלכתא י^{קוקיאני} אסירי מ"ט מינם גייס ועיילי ליה באוסייה תולעים הדרני דבשרא אסירי י^{דכוורי} שריין אמר לה רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא דרבינא מאי שנא מהא דתניא ² ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנים שבבהמה א"ל הכי השתא בהמה בשחיטה הוא דמשתריא והני מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלי בהיתרא קא גבלי ת"ר ³ הולך על גחון זה נחש כל לרבות השילשול ואת הדומה לשילשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החיפושית ואת הדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר ⁶ לויתן דג טהור הוא שנאמר גִּאוּהָ אֶפְיקֵי מִגְנִים וְתַחְתּוֹ חֲדוּדֵי חֲרָשׁ אֶפְיקֵי מִגְנִים אֱלֹו שְׁקֻשִּׁים שְׁבוּ תַּחְתּוֹ חֲדוּדֵי חֲרָשׁ אֱלֹו סַנְפִּירֵין שפורח בהן:

הדרן עלך אלו טרפות

אזכר מן הכי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן. ואע"ג דשיליל מותר בשחיטת אמו מכלל צבהמה תאכלו נפקא לן לקמן [ספ.] אצל א הכא צאיסוריייהו קיימי: **שילשול**. תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה: **חפושים**. אישקרבצ"ט: **נדל**. מאה רגלים קורין לו: **דג טהור הוא**. שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: **אפיקי מגנים**. חזק מגינים: **אלו קשקשים**. הסגורים ותוממים צו צדוחק: **תחטיו חדודי חרש**. חידודים של חרשים: **אלו סנפירים**. שחדודים וממתכין כחרסין ובהן הוא צוקע את המים בחודן שלא יעצבוהו צפריחתו. פשטיה דקרא לשון ^(א) מורי תחמיו חדודי חרס במקומו וחרורי שמש:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

מסורת הש"ס

א) דלא נומא הואיל דאימקש לנחש דכתיב לויתן נחש בריח עמא הוא קמ"ל דהוא טהור. ערוך ערך גא א' א) צ) [מזו לזו רש"ש, א) ז"ל הני, ד) גי' רש"ל אורים, ס) [פרשת שמותי ס"י פד ועי' חומ' פסחים קטו: ד"ה קפאל, א) [לקמן סט.],

תורה אור השלם

- ובל השרץ השרוץ על הארץ שרץ הוא לא ירקרא יא מא
- ושרץ ידיו לבס מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו: וירקא יא יא
- כל הולך על גחון וכל חולץ על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שרץ הם: וירקא יא מב
- אנחה אפיקי מגנים סגור חותם צר:
- תחתיו חדודי חרש ירפד חרדן עלי טט:

איוב מא כב

לעזי רש"י

בוצוג"ש [קוצוג"ש]. חרקים קטנים. צידרא"ש [צידור"א]. אפנות. גרבילוז"ש [גרביילי"ש]. זחל וזכב הסוסים. אישקרבצ"ט. חיפושית.

מוסף רש"י

באביה. באיזיה, בעודה מחוצרת, המולעת באיבה, דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוצרת צקרקע, שרץ על הארץ קרינא ביה, אצל התלועה בתלוע לאו שרץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי הקרקע (דעיל נח.).

^{הדרן עלך אלו טרפות}